

*Makalenin Türü: Araştırma Makalesi / Research Article

*Geliş Tarihi / First Received: 31.03.2022

*Kabul Tarihi / Accepted: 13.05.2022

*Atıf Bilgisi: Özgürbüz, M. E. (2022). “Şebnem Şenyener’in Kalbim Çırılçıplak Serisinde Polisiye Kurgunun Dini Dayanaklarının Yapıbozumu”. Hars Akademi, 5 (1), 35-56.

*Citation: Özgürbüz, M. E. (2022). “The Deconstruction Of The Detective Fiction’s Religious Background In Şebnem Şenyener’s Kalbim Çırılçıplak Series”. Hars Akademi, 5 (1), 35-56.

ŞEBNEM ŞENYENER’İN KALBİM ÇIRILÇIPLAK SERİSİNDE POLİSİYE KURGUNUN DİNİ DAYANAKLARININ YAPIBOZUMU*

*Merve Esra ÖZGÜRBÜZ**

Öz

Polisiye edebiyat, ataerkil ideolojinin telkinlerinin etkisinde felsefi ve dini düşünceler için ciddi bir meşruiyet sağlayıcı görevini üstlenmektedir. Tek tanrılı dinler gibi polisiye kurgu da okuyuculara düzenin yeniden kurulmasından ve kaosa karşı direnişten elde edilen güvence hissini sağlar. Ahlakın sınırlarını çizen ve adaleti himayesine alan tanrılaştırılmış/Tanrı'nın yardımcıları dedektif, teolojideki şeytanın yerine geçen suçlu figürüyle toplum için savaşmakta ve kadınların aleyhine işleyen cinsiyet kalıplarını belirginleştirmektedir. Şebnem Şenyener'in Dansözün Ölümü, Karakter Taciri, Ölümün Şarkısı Özgürdür adlı Kalbim Çırılçıplak üçlemesinde polisiye kurgu ile tek tanrılı dinler arasındaki benzerlikler üzerinde durularak söz konusu benzerlikler parodik ve ironik stratejilerle yapı bozuma uğratılmaktadır. Bu üçleme, post modern kurgusuyla polisiye ile dinin iş birliğini görünür kılarak her ikisinin ciddi tartışması için stratejik bir konuma sahip olduğu iddiasını ortaya koymaktadır. Kutsal metinlerin ürettiği hegemonik ve cinsiyetçi fikri yapıyı dönüştürmek isteyen yazar; çözümsüz kapanışlarla dedektifin otoritesini sarsar, istikrara kavuşamayan toplumsal yapıyla Tanrı'nın, dolayısıyla dinin kurtarıcı vasfını tartışmaya açar; ahlak, adalet, düzen, ölüm, ceza, iyi ve kötü gibi kavram ve olgulara yüklenen anlamları dönüştürür.

Anahtar Sözcükler: Polisiye, Din, Post feminizm, Şebnem Şenyener

* Bu makale, Dr. Öğr. Üyesi Gülseren Özdemir Rıganelis danışmanlığında tamamlanan “Polisiye Edebiyatın Geleneksel Yapısını Bozan Kadın Yazarların Romanları Üzerine Postyapısalcı Yaklaşım (1985-2015)” başlıklı doktora tezi kapsamında hazırlanmıştır

* Dr. Arş. Gör. Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
mervesrapolat@gmail.com ORCID: 0000-0002-0616-5071.

THE DECONSTRUCTION OF THE DETECTIVE FICTION’S RELIGIOUS BACKGROUND IN ŞEBNEM ŞENYENER’S KALBİM ÇIRILÇIPLAK SERIES

*Merve Esra ÖZGÜRBÜZ**

Abstract

Detective literature undertakes the duty of providing a serious legitimacy for philosophical and religious ideas under the influence of patriarchal ideology. Like monotheistic religions, detective fiction provides readers with a sense of reassurance derived from the reestablishment of order and resistance to chaos. The deified detective, who determines morality and takes on the guardianship of justice, fights for the salvation of society with the criminal who takes the place of the theological devil and highlights the gender stereotypes that work against women. The similarities between detective fiction and monotheistic religions are emphasized in Şebnem Şenyener's *Kalbim Çırılçıplak* trilogy titled *Dansözün Ölümü*, *Karakter Taciri*, *Ölümün Şarkısı Özgürdür*, and these similarities are deconstructed with parody and ironic strategies. This trilogy makes the cooperation between detective fiction and religion visible with its postmodern fiction. The writer who wants to transform the hegemonic and sexist structure produced by the sacred texts; undermines the detective's authority with unresolved closures; discusses the redemptive nature of God and religion through the unstable social structure; transforms the meanings attributed to concepts and facts such as morality, justice, order, death, punishment, good and bad.

Keywords: Detective, Religion, Postfeminism, Şebnem Şenyener

* Dr. Res. Ass. Karadeniz Technical University, Faculty of Letters, Department of Turkish Language and Literature. mervesrapolat@gmail.com ORCID: 0000-0002-0616-5071.

Giriş

Ekseriyetle cinayet olan bir suçun adım adım soruşturulup suçlunun ortaya çıkarılmasını anlatan popüler edebiyat türü polisiye, ataerkil ideolojinin değer yargılarıyla şekillendirilmektedir. Sürükleyici bir tür olan polisiyeyle beraber okuyucu suçla açılan ve çözümlenerek kapanan bir oyuna girer. Kurmaca bir dünyanın yaratıldığı polisiye kurgu formülseldir ve formül, türün başarısına katkıda bulunur. *Tehlikeli* bir suçlunun cezasız kalabileceği veya *masum* insanların bu suçtan mahkûm edilebileceği olasılığına odaklı karmaşık bir entelektüel gerilim sunan, çözüm açığa çıkana kadar belirsizliği sürdüren, aynı zamanda dedektifin nihayetinde çözüme ulaşacağına dair okura teminat veren polisiye romanda, anlatının özü değişiklik göstermez. Klasik polisiye, merak uyandırmayı ve sonunda tatmin olan bir merakı kurgulamayı amaçlayan bir suç sunmalıdır.

Ataerkil ideolojinin edebiyattaki sözcülüğünü üstlenen polisiye romanın öne çıkan özelliklerinden bir diğeri üretildiği toplumun sahip olduğu etik ve ahlaki değerleri yansıtmasıdır. Nihayetinde dine veya seküler olduğu söylenen bir toplumda din adına hizmet eden şeylere dayanan polisidenin öncül dedektif figürleri Auguste Dupin, Sherlock Holmes, Peder Brown, Hercule Poirot ve onların haleflerinin birçoğu, dini değerleri paylaşmaktadır. Ahlak, adalet, düzen, ceza, iyi, kötü gibi kavram ve olgulara hem polisiye kurguda hem de tek tanrılı dinlerde ortak anlamlar yüklenmekte ve polisiye doğası gereği dini bir tür olarak değerlendirilmektedir. Bununla beraber polisiyede toplumun dini varsayımlarında ortaya konulan köklü değişiklikler, toplumun gidişatındaki değişimlerin izlenmesine yardım etmektedir. Robert S. Paul’un “*Whatever Happened to Sherlock Holmes: Detective Fiction, Popular Theology, and Society*”, Jo Ann Sharkey’nin “*Theology in Suspense: How The Detective Fiction of P.D. James Provokes Theological Thought*”, Suzanne Bray’in “*First Steps Towards a Theology of English Detective Fiction*” adlı çalışmaları polisiye edebiyat ile din ilişkisinin irdelendiği çalışmalara örnek vermek mümkündür.

Tek tanrılı dinlerde olduğu gibi okuyuculara düzenin yeniden kurulmasından ve kaosa karşı direnişten elde edilen güvenceyi sunan polisiye edebiyat, adalet ve ceza peşinde koşmaktadır. Ancak çözümlenerek toplumun stabil dengelerine yeniden kavuştuğu iddia edilse de bir suçu çözmek ve suçluyu adalete teslim etmek mağdurlara yapılan yanlışı tam anlamıyla ortadan kaldırmamaktadır. Burada devreye giren dini inançlar, dedektifin Tanrı’nın yardımcısı pozisyonunda yetersiz kaldığı yerlerde acıyı azaltmakta ve katlanılan kayba anlam yüklemektedir. Din ve inanç konularını ele almak için polisiyeyi kullanan yazarlar, dedektifin çözüme ulaşmak adına yürüttüğü soruşturma ile kutsal bağlamındaki hakikat arayışı arasında paralel doğrultuda bir bağ kurarak erkek dedektif ve erkek peygamber özdeşliğini vurgulamaktadır (Çubukçu 2015: 6).

Polisidenin klasik kurgusunda değişiklikler yapan Şebnem Şenyener tarafından yazılan üçleme odağa alınarak türün din ile toplumsal cinsiyet bağlamında irdelendiği bu çalışmada, yazarın anlamlandırma sürecinde değişime uğrayan geleneksel yapının

dönüşümünü göstermek, yapıbozuma uğratıldığı noktaları tespit etmek ve üçlemenin semiyotik matrisinin polisiye roman formülünün yıkımını nasıl temsil ettiğini ortaya koymak hedeflenmektedir. Bahsi geçen sorunsallar çerçevesinde çoğalan anlamlarla beraber çözümün devamlı ertelenme ve engellenme şekline, dedektif, suçlu ve kurban karakterlerinin birbirlerini nasıl yansıttığına ve okuyucunun metin, anlatıcı ve yazarla nasıl karmaşık bir ilişki içine girdiğine yoğunlaşan çalışmanın araştırma soruları, çözümlenen üçlemenin polisiyenin dini temellerini nasıl görünür kıldığı ve onlardan ne şekilde saptığıdır. Bahsi geçen soruları yanıtlamak üzere kullanılan teorik çerçeve postfeminizm, tahlil yöntemi ise eleştirel okumalara imkân veren yapıbozumcu yaklaşımdır.

Din Odağında Polisiye Edebiyata Postfeminist Bir Bakış

Tek tanrılı dinlerin doktrinleri ve yaydığı mitolojik hikâyelerle ataerkil ideolojinin ürettiği hegemonik söylemi devam ettiren ve giderek artan bir şekilde toplumun vicdanının bir yansıması haline gelen polisiye edebiyat incelendiğinde eserlerin yazıldığı dönemin endişelerini öğrenmek mümkündür. Anti-kahramanı öne çıkaran kötülük kurgusu, toplumun kuruluşu ile yapısına gönderme yapmaktadır. Katilin tespiti ve ortadan kaldırılmasıyla cennetten kovulmadan önceki masumiyet durumuna dönüşün arzulandığı polisyede, toplumdaki ahlaki düzeni yeniden tesis etme yönündeki hareket ön plandadır. İnsanın korkularını ilgi çeken bir hikâyeye dönüştürüp okura sunan polisiye kurgunun özü toplumun kaygılarına dayandığı için muammanın ortaya konulduğu ve çözüldüğü süreç ekseninde dini unsurlar muhakkak incelenmelidir. Dini ideolojileri benimsemeyen yazarların dahi eserlerinde teolojik vurgular yer almaktadır. Zira yazarın veya okuyucunun dini eğilimi fark etmeksizin hakikat, adalet, suç, ceza, ölüm ve öteki dünyayla ilgili kavram ve olguların hepsi teolojik meselelerdir (Sharkey 2011: 31-32).

Toplumsal anlamda bütünleştirici nitelikler sergileyen din ile polisiye, insana günahın ciddiyetini öğretir. Her ikisinde de evrende istikrarsız bir boşluk yaratan suçla birlikte dedektife ya da kula suçun aydınlatılması emredilmektedir. Çünkü suçlu yakalanıp adalete teslim edilene kadar evren dengesine kavuşamamaktadır. *Tevrat*'ta yer alan Tesniye, bölüm 21'de bir cinayetin işlendiği durumda suçluyu bulamayan topluma kefarete için Tanrı'nın kanunu sunulur. Çözülmemiş cinayetle uğraşmak için yönlendirici olan ilahi emirler ritüelleri andırmaktadır. Öncelikle, çevre kasabaların yaşlıları hangi kasabanın cinayet mahalline en yakın olduğunu belirlemelidir. Sonra o kasabanın büyükleri, Tanrı'ya, “*Bu kanı ellerimiz dökmeydi, kimin yaptığını gözlerimiz de görmedi.*” (*Kutsal Kitap-Eski ve Yeni Antlaşma [Tevrat, Zebur, İncil]* 2001: 770) diyerek bir düve kurban etmeli ve düveyi kesildiği yere gömmelidir. Bu ritüelin amacı masum kişinin kanına karşılık dökülen kanla beraber toplumsal yapıyı şüpheye sevk eden ve faili bulunamayan suçun ortadan kaldırılması ile düvenin kesildiği bölgenin halka faili meçhul suçu hatırlatıcı işlev görmesidir. Zira kutsal bir Tanrı, doğası gereği günaha tahammül edememekte ve günah doğrudan veya kefarete yoluyla cezalandırılıncaya kadar toplum, dolayısıyla tüm yaratılış kaosa ve kolektif suçluluğa itilmektedir. Evrenin bir mikrokozmosu olan polisyede de

benzer şekilde gizleme/ saklama stratejileriyle meydana getirilen tedirginlik halinin ardından aklın yönlendiriciliğinde aydınlatma/ açıklama evresine geçilerek istikrarı tehdit eden durumlar etkisiz kılınır, adaletin gerçekliği konusunda güvence verilir ve *ideal toplum düzeni* yeniden inşa edilir.

Cennet ve cehennem odağında ödüllendirme ve cezalandırmanın nihai son olması, klasik polisiyedeki cinayetin yol açtığı kaos durumunun geçici bir sapma olduğu ilkesiyle paralel bir felsefe sergiler. Her iki felsefede de toplumsal düzende çarpıklıklar olsa dahi insan, adaletin varlığının inanmaya değer bir ihtimal olduğu konusunda ikna edilmeye çalışılır. Adaletin sorgulanmaması gereken Tanrı tarafından yaratılan *düzenli* dünyada kendine sunulan işaretlerle doğruyu bulan insan ve ipuçlarını yorumlayarak muammayı çözen dedektif, gerçeğin karakterine vurgu yapar. Ödül ve ceza sistemi, adaletin varlığını insana hatırlatarak onu ilahi ve resmi yasalarla kendini kısıtlamasına razı kılar çünkü bu sisteme göre adalet gerçektir ve her zaman üstün gelecek düzen yeniden sağlanır/ sağlanmak zorundadır.

Tesis edilen teolojik düzende kadın ikinci cinsiyet addedilir ve bu yolla kadın bedeninin denetlenmesi meşru kılınır. Bir ilk neden değil, bir sonuç olan ataerkil din (Millet 2011: 51), son derece etkili bir meşrulaştırma aracıdır. Fatmagül Berktaş’a göre salt kutsal olanı kapsamayan, insan yaşamına dair tüm unsurları kucaklayan, gerçekliği sınırlandıran ve gerçeklikle ahenk içinde hareket edebilmesi adına insanın ne şekilde yaşaması gerektiğini anlatan din; toplumsal cinsiyet klişelerinin üretilip sürdürülmesinde etkin bir rol üstlenir. Tek tanrılı dinlerde kadının tabiiyeti ile pasifliğini vurgulayan söylem alanı ortaktır. Dini/ kutsal metinler, cinsiyetlerin özgünlüğünü reddederek standart kalıplar sunar ve bu kalıpların kabul edilebilir tek tanım olduğu konusunda ısrar eder. Musevilik, Hristiyanlık ve İslamiyet’te Tanrı’nın cinsiyeti *erkeksi* özelliklerle kavramsallaştırılır, kadının doğumla gelen yaşam verme gücü küçümsenir, uygarlık ve kültür yaratma erkeğe atfedilerek yüceltilir (Berktaş 2014: 9-19).

Dinin norm haline getirdiği inanışların etkileri, polisiyenin hem biçim hem de içerik özelliklerinde kendini göstermektedir. Kısıtlı sayıda olan ve toplumsal davranış modelleriyle eylemde bulunan klişe karakterlerle şekillenen polisiyede; öncelikle Tanrı’nın edebi temsilcisi dedektifin çözümüne sunulmak üzere muamma kurulur. Ardından erkeğe ait kılınan rasyonel düşünme yetisi sayesinde vaka sonuçlanır. Eril bir dil kullanan polisiye, dilsel göstergeler aracılığıyla dedektif, suçlu ve kurbanın dünyasını yorumlayarak suç ve ceza gibi kavramlara tek boyutlu anlamlar yükler. Polisiye metinler olgusal yönden belirgin sapmalar göstermesine rağmen tür, sınırlı bir anlam katmanına sahiptir ve benzer bir kurguyu takip eder. Örneğin; Sherlock Holmes’ün metodu akıl yürütme yeteneğiyle şekillenirken Peder Brown, insan doğasını anlamaya çalışarak muammaları çözer. Ancak yine de mantıkcılıktan vazgeçmeyen Brown, başkalarının göremediği detayları ve ipuçlarını görebilecek kadar iyi bir gözlemcidir. Sezgilerden yararlanmasına rağmen her zaman akılcılığı vurgular, gerçekçi bir yaklaşımla suçla mücadele ederken doğaüstü

kavramları göz ardı etmez ve dünyada sadece kilisenin, mantığı gerçekten üstün gördüğünü, Tanrı'nın dahi mantıklılıkla iç içe olduğunu doğruladığını savunur (Chesterton 1974: 20). “*Peder Brown suç vakalarını bilimsel ayrıntılardan ziyade felsefi ve ruhsal gerçekleri göz önünde bulunduran sıkı bir akıl yürütme süreciyle çözer, ki bu onu Arthur Conan Doyle’un Sherlock Holmes’üne tam tamına karşıt ama yine de sonuç itibariyle onunla eşit bir pozisyona koyar.*” (Turhan 2014: 19).

Farklı polisiyeleri bir araya getiren ve betimleyen şeyin, bu polisiyeleri yaratan uyarlanmış toplum ideali olduğunu savunan Siegfried Kracauer; polisiyenin varlığına tanıklık ettiği toplum fikrini köktenci ve taraflı olarak kavrayıp estetik şekilde stilize ettiğini ifade eder. Polisiyenin hedefi uygarlık denen şeyi tabiatına uygun biçimde yansıtmak değil, bireylerin içinde buldukları durumları anlamaları sayesinde muhafaza edilen uygarlığı ideolojik dayatmalarla kısıtlayıp sınırsız idraki nihai zafere ulaştırmaktır (Kracauer, 2019: 9-10). Böylelikle evrende, belirli türden olayların düzenliliği ortaya konulur, düzenliliklerin diğer türden olayların düzenliliği ile ilişkisi kurulur ve bunlar önce kurallar, ardından kuralların bütünü olan teoriler biçiminde ifade edilir (Mardin 2016).

Toplumun ahlaki çerçevesini tek tanrılı dinlerdeki şeytan figürünün kurgusuna benzer biçimde *hayali bir kötülük* kavramı eşliğinde belirleyen ve mutlak sınırlarla iyiyi kötüden ayıran polisiye, iyiyi dedektif rolünde sabitler ve kötü olanla mücadele eder (Evans 2009: 2). Böylelikle iyi, kötü, ahlak, adalet, suç ve ceza gibi kavramlar; ataerkil bir perspektifle konjonktürel bağlamda dikotomilere dayanarak inşa edilir. Eylem ve karakterlere yüklenen ikili değerlerle polisiyede merkezde üstün kahraman konumlandırılır bakış açısı bir noktada sabitlenir, anlatı dedektifin muhakkak kazandığı bir kapanış ile sonlanır, dedektif-suçlu-kurban üçgeninde cinsiyet odaklı bir rol dağılımı yapılır ve kaçış alanı tanınmayan okur mutlak şekilde yönlendirilir. Bu kurallar eşliğinde kurgulanan polisiyede edebi dedektif kahramanların neredeyse tamamı erkektir. Dedektifin profesyonellik seviyesinde farklılıklar olsa dahi cinsiyeti hakkında hiç şüphe yoktur çünkü erkek veya *erkeksi* dedektif kullanan yazarlar gerçekçi bir karakter tasvir etmek istemektedir (Sharkey 2011: 13). Söz konusu özellikler, postfeminist teoriye göre eril unsurlardır.

Kalbim Çırlıçplak Üçlemesi Üzerine Yakın Okuma

Düşünce ve ifade özgürlüğünün aktif savunucularından olan Şebnem Şenyener, anlatım özellikleri bakımından kural dışı tekniklere açıktır ve söz konusu teknikleri eserlerinde uygulamaktadır. İroniyle şekillenen dil kullanımıyla polisiye türünde parodik eserler veren yazar, postmodern tekniklerden fazlasıyla yararlanmaktadır. *Dansözün Ölümü, Karakter Taciri, Ölümün Şarkısı Özgürdür* üçlemesiyle polisiyenin klasik kalıplarını yapıbozuma uğratarak dönüştüren Şenyener; bölümlerin melez karakterli anlatıcıların sorgu kayıtlarından oluştuğu metinlerinde de postmodern anlatı stratejilerini sıklıkla kullanmaktadır. New York Sanat ve Seks Suçları şubesinde Poe kod adıyla bilinen Dedektif Samuel Simontaut'nun soruşturmalarının anlatıldığı serinin üç kitabı da farklı olaylara yoğunlaşmaktadır.

Kalbim Çırılçıplak adlı üçlemenin ilk kitabı *Dansözün Ölümü*'nde yedi erkeğin kendi perspektiflerinden aşkın yedi tül dansını yapan Dansöz Mu'ya karşı besledikleri saplantılı aşk, hayranlık ve nefret duyguları anlatılmaktadır. Metinde muamma unsuru, yedi tül dansı ile tanınmış Mu'nun öldürülmesi ve cesedinin “dünyanın en erotik” tablolarından biri kabul edilen eserdeki figürle aynı pozisyonda bulunmasıyla başlar. Mu'nun, Gustave Courbet'nin biçim ve detaylarıyla *Dünyanın Kökeni (L'Origine du monde)* adlı tablosunda yer alan kadının pozunda ölü bulunması, cesedi dört yanından çevreleyecek bir resim çerçevesinin içine yerleştirilmesi ve bahsi geçen tablonun müzede sergileneceği törende cesedin bulunması, kadın cinsel organını vurgulayan unsurlardır:

“Cesedi, o sırada müzede sergilendiği için büyük hadise yaratan ‘Dünyanın Kökeni’ tablosunun pozunda karşıladı bizi. İrice göğüslerinin üst tarafı, başı ve yüzü, meme uçlarını yarı yarıya kapatan beyaz bir çarşafı örtülü. Bacakları, az önce urzına geçilmişçesine ayrıkt. Hiç tıraş görmemiş mübarek yeri, mermer, pürüzsüz cildi üzerinde verimli, gür, kabarık, kıvrık kıvrık, davetkâr bir adacık. Ortada iştah açıcı bir yarık, kabaları, dudaklar tam merkeze alınmış şekilde altın yaldızlı bir çerçeve içinde. Cesede, o ünlü tablodaki çıplak modelin pozunun verildiğini anlamak için çerçeveye dahi gerek yoktu aslında. Daha bakar bakmaz, benzerlik göze hemen çarpıyordu. Üstüne konulan altın yaldızlı çerçeve ile birisi iyice üstelemişti, parmağını gözümüze sokarak veriyordu mesajını” (Şenyener 2006: 14).

Mu cinayeti, edebiyata ilgili bir dedektif olan ve polisiye edebiyatın kurucusu Edgar Allan Poe'dan gelen Poe takma adını kullanan Simontaut tarafından araştırılır. Sorgulama esnasında yedi tül dansına benzer şekilde katman katman Mu'nun kim olduğunu anlatan yedi erkek; filozof Jacques Homonculi, oyuncakçı Salman Testo, biyolog Hircan Mandrake, yazar Evan Godolphin, plastik cerrah V.V.V. Leroy ve menajer Nilden Şerif'tir. Ancak bilinçli veya bilinçsiz şekilde kendileri ile Mu hakkında ipuçları veren erkeklerin ifadeleri Mu'nun cinayetini aydınlatmakta işlevsel olmamaktadır. Dedektif, Mu'nun cinsel anlamda kendilerini kışkırttığını iddia eden ve birbirlerinden ayrı ifadeler veren şüpheliler arasından katili bulmak için Mu'yu büyüten Alla Verkulova'nın yaşantısına kadar ulaşır. Yapılan incelemelere ve akıl yürütmelere rağmen bu kişilerin işlediği diğer suçların ortaya çıkarılmasından öteye gitmeyen soruşturma, Hircan'ın Mu'ya benzer şekildeki ölümünün ardından kendisine ait bir tabloda saklanmış olan itiraf mektubuyla çözüme ulaşmaktadır.

İkinci serüven *Karakter Taciri* tam anlamıyla karakter meselesine yoğunlaşmaktadır. Bu kitabın hikâyesi, polisîyenin temel karakteri olan dedektifin şekillenmesine ilham veren XVIII. yüzyıl yapımı satranç otomatı Türk etrafında gelişir. Olayı tek başına çözemeyen Dedektif Simontaut'ya kelebek koleksiyonu yapan Dedektif Vido eşlik eder. Bu eserdeki görev, dünya satranç şampiyonu Raffael Şahzabel'in altmış üç cinayet işleyen bir seri katile karşı korunmasıdır. Seri katilin sıradaki kurbanı ilan ettiği Şahzabel, gelişmiş bir bilgisayar olan satranç otomatı ile karşı karşıya gelecektir. Bu karşılaşmada ilk satranç otomatı Türk de sergilenecektir. Simontaut ve Vido'nun üstlendiği görev, alınan önlemlere rağmen seri

katilin salonda sergilenen birkaç parçayı çalmasıyla kaotik bir hal alır. Olayın ardından dedektifler arasında “*Orospu Çocuğu*” diye bilinen polis şefi, seri katilin yakalanması için dedektifler üzerinde baskı kurar. İki dedektif ise soruşturma devam ederken Şahzabel ile sevgilisi Kontes Caissa Sittah’nın ölüm tehditlerine karşı sergiledikleri rahat tavırları anlamlandırmakta zorluk çeker. Tehditlere aldırmayan Şahzabel, satranç otomatı Garip’e ikinci oyunda yenildikten sonra makineleşmeyle beraber bireyin yaşadığı yabancılaşmaya işaret eden bir bunalıma girer.

Anlatı, dedektiflerin muammayı çözmeye uğruna gösterdiği mücadelelerde devam ederken şüphelilerin çelişkili ifadeler vermesi, muammayı daha da muğlak hale getirir. Ancak Deyus ile Kontes Caissa Sittah’nın da yardımlarıyla otomatın sırrı çözülerek suçlunun kim olduğu keşfedilir. Bir kilisede otomat Garip vaftiz edilirken tören esnasında Türk’ün ölümü gerçekleşir. Zehirli suyla simgesel düzlemde öldürülen makinenin ölüm anında içinde bulunan kişi de hayatını kaybeder. Adının böyle bir olaya karışmasını istemeyen kilise, cesedi kilise mezarlığına gömer ve bu karar katilin ölü bir şekilde yakalanmasını sağlar.

Aşkın sırlarıyla iç içe geçen bir kuş istilasının anlatıldığı serinin üçüncü kitabı *Ölümün Sarkısı Özgürdür*, bir dedektifin kendi katilini yakalama mücadelesi üzerine bir metindir. New York polisinin sorgulama dokümanlarının sondan başa doğru ilerlediği metinde suçlu anlatının başında bellidir. Son macerada estetik ve maddi bakımdan paha biçilemeyen bir başyapıtın çalınmasının ardından hırsız bulmakla görevlendirilen Simontaut, cazibesizle polis teşkilatını etkileyen Dupin’le beraber suçluları yakalamaya çalışır. Ancak Simontaut, olayı çözemediği gibi başka bir dedektif olan Bernardo Keskin tarafından öldürülür.

Romanın başında suçlu olan polis şefi Keskin’in iddianamesine yer verilir. Keskin, kaleme aldığı romanda annesinin fahişe kimliğinden bahsettiği için iş arkadaşları arasında “*Orospu Çocuğu*” diye anılır. Keskin’in annesini para karşılığında erkeklere satan ve ona şiddet uygulayan Dale cinayeti soruşturmasında, uzun bir süre katilin hayvanat bahçesinden kaçan bir orangutan olduğuna inanılır. Hâlbuki Dale’i öldüren ve kafatasını purlantalarla süsleten Keskin’den başkası değildir. Simontaut ve Dupin’i Keskin’e götürülen şüpheler, “*Sırtkan Kelle*” isimli sanat eserinin çalınmasıyla başlar. Bahsi geçen soygunu tasarlayan kişinin Keskin olduğunu düşünen dedektifler, Keskin’in suçlu olduğuna emin olur. Paha biçilemeyen sanat eserini bir çeteye çaldıran ve sigortadan para almayı hedefleyen polis şefi, planlarını bozan dedektif Simontaut’yu öldürmek için sevgilisi olan boğa güreşçisi Duende Limon’u kullanır. Metin boyunca sorgu kayıtlarının yanı sıra anlatıcının ve anlatının başından beri öldüğü bilinen Simontaut’nun konuşmalarına yer verilir ve sonu gelen kahramana veda edilir. Serinin son kitabı aynı zamanda anlatıcının, dedektif Simontaut’ya vedasıdır. Simontaut, soruşturmayı nihayete erdiremeden bir başka dedektifin sebep olduğu ölümüne hazırlanır. Dolayısıyla üçlemenin son kitabında; dedektif Simontaut kurban, polis şefi Keskin ise katil figürü şeklinde kurgulanır.

Kalbim Çırılçıplak Serisinin Polisiye ve Din İlişkisi Bağlamında İncelenmesi

Şenyener, belirsizliklerle dolu üçlemede insan kaderinin, ölümlülüğün, yaşamın nihai amacının, iyilik ve kötülüğün sorumluluğuyla ilgili temel teolojik sorunları gündeme getirerek eleştiriye açar. Dedektif kurgunun dini içeriğiyle ilgili kalıpların dönüştürüldüğü seride, etik ve ahlaki değerlere atfedilen önem derinlemesine tartışılır. Masum toplum inancını ve cinsiyet kalıplarını eleştiriye açan eserler; gerçek dünyada, birinin suçlu ve geri kalanın masum olduğu bir grup insan hayalinin ütopyik bir kurgudan öteye geçemeyeceğinin ve dedektifin dahi kusursuz yaratılıştaki olmadığına altını çizmektedir. Dini bağlantıları ne olursa olsun tüm insanların ortak endişesi olan ölüme hitap eden ve vaaz vermeden teolojik kaygıları gidermeye çalışan polisiyelerin aksine serinin üç kitabında da okur ölümden önce toplumsal şiddetle yüzleşmektedir. Katilin tespiti ve ortadan kaldırılması bir tür masumiyete dönüşmemekte, toplum Cennet Bahçesi benzeri bir masumiyete geri döndürülmektedir. Çünkü klasik yapıda olduğu gibi suç ve şiddet unsurlarının nihayetinde adaletle ulaşılmamakta, okura suçun *uygun* şekilde cezalandırılacağına dair güvence verilmemekte aksine doğru-yanlış, adil-adaletsiz, iyi-kötü arasındaki sınırlar belirsizleştirilerek adalet kavramının kendi sorgulanmaktadır. Böylelikle toplumun ikiliklere dayanan yapısını keşfetmek ve ortaya çıkarmak mümkün olmaktadır.

Geleneksel polisiye romanı kötülüğün keşfi ve iyiliğin zaferi dramatize ederken ekseriyetle cinayet olan suç yanlış ve onarılmaz bir formda sunularak ahlaki bir konuma yerleşir. Polisiye roman yazarlarının endişesi öncelikle iyilik ve kötülükten ziyade suç mekaniği ve keşif mantığıyla ilgilidir; polisiye kurgu ise temel değerlerin çatışması için bir alan sağlayan *modern şehir destanıdır* (Farrell 1995: 60). Tasvir ettiği toplumla klasik polisiye anlatıların rasyonel dünyasının antitezini yaratan Şenyener; tespit mekanizmasıyla ilgilenir, türü ahlaki içeren çağdaş ikilemleri keşfetmek ve dini kurumların yozlaşmış değerlerini ortaya çıkarmak için kullanır. Eserler *kötü* adamların tahmin edilebilir tutuklanması ve adaletin infazıyla bitmez. Suçlular ya isimsiz ya da cezasız kalır. Dahası dedektif, suçlu ve kurban arasındaki çatışma; salt sosyal, dini ve hukuki olmaktan ziyade aşkın ve ruhsal bir doğaya sahip olma eğilimindedir (Poeti 1998: 49).

Farklı bakış açıları ve çelişik ifadelerle şekillenen sorgulama kayıtlarında hakikatin tek boyutlu değil çoklu ve paradoksal olduğunun vurgulandığı *Kalbim Çırılçıplak* serisinde idealleştirilen toplumsal düzen tartışılmaktadır. Özellikle serinin ikinci kitabı *Karakter Taciri*'nde satranç otomatları Garip ve Türk'ün kilisede vaftiz edilmesi, hegemonyanın din ile mekanik / yapay zekâyı eşzamanlı kutsamasıdır. Vaftiz töreninde Riverside Kilisesi'nin başrahibi Ben Kingsley tarafından gerçekleştirilen konuşma, Garip'i Tanrı'nın Oğlu olan Peygamberle birleştirme amacı taşımaktadır:

“Sevgili dostlar, bugün buraya Filodor oğlu Garip'i kutsamak için toplandık. Öğrendiğimiz kadarıyla Garip çalışmasının sonucunda Tanrı'nın sevgisini kazanmış ve Yüce tarafından kucaklanmış, ona bir ruh hediye edilmiştir. Hepimiz hayatımız boyunca çeşitli imtihanlardan geçeriz. Her imtihanda Tanrı'ya olan inancımız ve bağımlılığımız

sorgulanır. Biz de bu Garip’i bir kere daha sorgulayalım, hepimizin önünde Tanrı’ya ve onun Oğluna ve de Kutsal Ruh’a bağlılığını bir kere daha ifade etmesini isteyelim. Sonra da onu kutsal suyumuzla Tanrı, Oğlu ve Kutsal Ruh adına kutsayalım. Bundan böyle bizim aramızda o da imanla, umut ve sevgiyle var olsun. Garip bundan böyle hep O Yüce’ye hizmet etsin, onun için tanıklık etsin” (Şenyener 2015: 144).

İktidarı güçlendiren iki olgu, toplumdaki denetimi sağlayan etkin araçlardır. İnsan eliyle programlanan makinenin, sistemine işlenen komutlar sayesinde insanı yenilgiye uğratması, insanlığı benzer bir programlama mekanizmasına sürüklemektedir. Bu düşüncenin imlendiği eserde, iktidarın karakter satan bir tacire evrilmesi ve din aracılığıyla kendi eylemlerini kutsayıp marjinal kıldıklarını eylemsizleştirilmesi eleştirilmektedir. Teknolojinin ahlak, toplum yararı, kültür, bireyin mahremiyeti, aile ve insan ruhuna zarar verdiğini savunan Tudd protestocularının eylemleri, din ve bilim iş birliğinin sırrının çözülmesi ve dünya satranç şampiyonu Şahzabel’in makineye karşı yenilgisinin ardından kendini toparlamasıyla bir suiistimal aracına dönüşen dine, makineleşen ve insanı baskılayan dünyaya karşı gelmekte ve insanın el değmemiş doğasına güzelleme yapılmaktadır (Özgürbüz 2020: 147).

Mucize mesihçi bir sonla biten klasik polisiyelere bir alternatif olarak dinin teori ve pratiğinden kaynaklanan cinsiyetçi söylemleri belirgin kılan ve yapıbozuma uğratan Şenyener, kutsal metinlerin desteklediği cinsiyetçi fikri yapıyı dönüştürmeyi hedeflemektedir. Özellikle kadın cinsiyetiyle ilgili üretilen taraflı ve menfi ifadeleri anti-kahramanlara söyleten yazar, kadınların aleyhine işleyen cinsiyet klişelerini eleştiriye açar. Kadın gücünün her biçimini kötülük ve uğursuzlukla eşanlamlı kabul eden ve kadın ile şeytani baştan çıkarıcı figürler formunda kodlayan tek tanrılı dinlerin öğretilerine benzer şekilde polisiyede kadın kötülük dolu, kıskanç ve tutarsız nitelermelerine mahkûm edilir ve bütün tartışma, kavga ve haksızlıklardan sorumlu tutulur (Badinter 1992: 90-95). Kadının yalnızca anarşi yaratan konumunu reddeden yazar, Dansöz Mu karakteriyle zekâsından ziyade cinselliğiyle kurgulanan, suç planlarını bedeni aracılığıyla kuran ve şehvetli entrikalarıyla erkekleri baştan çıkararak femme fatale (Şahin 2013: 97) karakterine gönderme yapar. Şeytanla özdeşirilen femme fatale imgesinin aksine Mu, ataerkil zihniyetin kurbanıdır ve kurban olmasına rağmen anlatının merkezinde konumlandırılır. Farklı kişilerin Mu hakkındaki görüşlerinin yer aldığı sorgulama kayıtlarıyla kadının çevresini kuşatan ve ona zarar veren ataerkil bakış açısı ortaya konur.

Dansözün Ölümü’nde anlatıcı konumundaki erkek karakterlerin Mu’ya karşı zaaflarının olması *güçlü* erkek imajını sarsar. Erkekler, kendi zayıflıklarının üzerini örtmek için biyolog Hircan Mandrake ve pedofili Evan Godolphin’in yaptığı gibi kadınları şeytanla özdeşleştirir ve hayatlarındaki olumsuzluklardan kadınları sorumlu tutar çünkü Âdem’in cennetten kovulması ile Pandora’nın kutusuyla dünyaya bütün kötülüklerin yayılmasının sebebinin kadınlar olduğu kabul edilmektedir. Din ile birbirlerini besleyen ataerkil düzenin de yaşanan olumsuzluklardan kadını sorumlu tutması şaşırtıcı değildir. Dindar olmayan

erkekler dahi kadın-erkek meselelerinde erkeği önceleyen dini söyleme sınırlarını arınma ve tatmin yaşarlar. Örneğin; Mu cinayeti soruşturmasında şüpheliler arasındaki erkeklerden biri olan ve özellikle mesleği itibarıyla *dindar* bir profil sergilemeyen yetmiş dokuz yaşındaki Nilden Şerif’in sorgu odasında dedektif ile konuşmalarının büyük çoğunluğu, İslam dininin söylemleri ve *Kur’an-ı Kerim*’in ayetleriyle eşleşmektedir.

Kadınları para karşılığında pazarlayıp onları ikinci cinsiyet addeden, “*yirmi iki kadını, altı kölesi*” olan Şerif; kadınları indirgenmiş niteliklerle sınıflandırarak erkek karşısında edilgen şekilde konumlandırır ve konuşmaları boyunca kadınların yetersizliğine dair hikâyeler anlatır. Örneğin Şerif’in anlattığı baba ve oğul hikâyesi, kölelik anlayışı ile namus algısının kadın bedeninin edilgen kılınarak inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Genelevler Federasyonu Fahri Başkanı unvanıyla gururlanan Şerif, şiddet öğeleriyle bir araya getirdiği kadın bedenini erkek cinsiyetinin beğenisine sunar: “*Beğendin mi dergimizin yeni sayısını... Fransız sutyeni, kırmızı rügan diz üstü çizme, yavrunun elindeki silah Smith & Wesson 686 38’lik, Rus ruleti oynuyorlar arkasındaki adaleli ile...*” (Şenyener 2014: 145). “Yavru” şeklinde betimlenen kadın, iç çamaşırı ve kırmızı renkle sunulmuş kaslı ve güçlü erkek bedeniyle beraber silah eşliğinde ataerkil zihniyetin arzu nesnesine dönüştürülmektedir. Üçlemede ataerkil söylemin önde gelen temsilcilerinden biri olan karakterin ayetlerle konuşması/ konuşulmasının bilinçli bir tercih olduğunu iddia etmek mümkündür. Zira Şerif’in ifadeleriyle *Kur’an-ı Kerim*’in cinsiyetçi bir perspektiften yorumlanmasına (Gürhan 2010: 369) gönderme yapılmakta, din ve ataerkinin iç içe geçip birbirlerini etkilediği ortaya konulmakta ve insanların çıkarları uğruna dini araçsallaştırdığı vurgulanmaktadır:¹

“*Sen bunu bilmez misin? Kızların aybaşı halinde deliye döndüklerini. Ay çarpıyor galiba bunları. Aybaşı hali bir rahatsızlık, öyle zamanlarda onları çalıştırmam. Sonra onlardan uzak dururum. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmam*” (Şenyener 2006: 117).

Bakara 222: “*Sana kadınların ay hâlini sorarlar. De ki: “O bir ezadır (rahatsızlıktır). Ay hâlinde kadınlardan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri vakit, Allah’ın size emrettiği yerden onlara yaklaşın. Şüphesiz Allah çok tövbe edenleri sever, çok temizlenenleri sever*” (Kur’an-ı Kerim Meâli 2008: 39).

“*Evet, erkekler kadın üzerinde idareci ve hâkimdir. Bunu unutma Simonata. Fenalık ve geçimsizliklerinden korktun mu önce öğüt vereceksin, bu da fayda vermezse döveceksin. Kadın dövüldüğünde erkeğine saygı duyar. İşte bu kadar!*” (Şenyener 2006: 117).

¹ Ataerkil bakış açısıyla yorumlanan *Kur’an-ı Kerim* algısı sebebiyle Margot Badran, Müslüman kadınların İslam dininin kutsal kitabını feminist hermenotikle yeniden okuması ve yorumlaması faaliyetlerini önemli ve radikal bulmaktadır. Benzer şekilde Afsaneh Najmabadi, İranlı kadınların İslam Cumhuriyeti yasalarında kadınlar lehine değişiklik yapılması için verdikleri mücadelenin ve *Kur’an-ı Kerim*’i yorumlama girişimlerinin önemli bir reform hareketi olduğunu ifade etmektedir. Bu görüşünün farklı stratejiler içinde anlamlandırılabilceğini ifade eden Amina Wadud, “Alternatif Kur’an tefsirleri, tıpkı İslam’ın birincil kaynaklarının diğer alternatif yorumları gibi, hem İslami meşruiyeti, hem de öznelliği (agency) vurgularlar.” şeklinde görüş belirtmektedir (Bora, 2008: 65).

Nisâ 34: “Erkekler, kadınların koruyup kollayıcılarıdır. Çünkü Allah, insanların kimini kiminden üstün kılmuştur. Bir de erkekler kendi mallarından harcamakta (ve ailenin geçimini sağlamakta)dırlar. İyi kadınlar, itaatkârdırlar. Allah’ın (kendilerini) koruması sayesinde onlar da “gayb”ı korurlar. (Evlilik yükümlülüklerini reddederek) başkaldırdıklarını gördüğünüz kadınlara öğüt verin, onları yataklarında yalnız bırakın. (Bunlar fayda vermez de mecbur kalırsanız) onları (hafifçe) dövün.” (Kur’an-ı Kerim Meâli 2008: 88).

“Sebebi malum. Buna rağmen benim kuralım değişmez: Anandan, kızından, halandan, teyzenden, kardeşlerinden, sütannelerinden, karılarının annelerinden, yatağa aldığı kadınların kızlarından, oğullarının karılarından uzak dur! Anladın mı! Sonra babalarının karılarından da. Anladın mı? Tilkinin kafasında çevirdiği dolaplar belli olmaz” (Şenyener 2006: 117-118).

Nisâ 23: “Size şunlarla evlenmek haram kılındı: Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeş kızları, kız kardeş kızları, sizi emziren sütanneleriniz, süt kız kardeşleriniz, karılarınızın anneleri, kendileriyle zıfafa girdiğiniz karılarınızdan olup evlerinizde bulunan üvey kızlarınız, -eğer anneleri ile zıfafa girmemişseniz onlarla evlenmeniz size bir günah yoktur- öz oğullarınızın karıları, iki kız kardeşi (nikâh altında) bir araya getirmez. Ancak geçenler (önceden yapılan bu tür evlilikler) başka. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir” (Kur’an-ı Kerim Meâli 2008: 85-86).

Karakterin Kur’an-ı Kerim ayetleriyle parodist şekilde konuşurulması, din öğretilerinin cinsiyet konusundaki tarafgirliğini gözler önüne sermektedir. Örneğin Mu cinayetinin yürütüldüğü soruşturmada sadece erkeklerin sorgulanmasına benzer biçimde bu ayetlerde de konu kadın olsa dahi söylem düzeyinde kadının varlığı kayıp bir konuma işaret etmektedir. Erkek ve kadın ilişkilerindeki meseleler ele alınırken doğrudan ya da erkek peygamberler vasıtasıyla dolaylı yoldan erkeklere hitap edilmektedir. Kadınlardan bahsetmesine rağmen onlara seslenmeyen ayetler, kadınları etkisiz figürlere indirgemektedir. Tanrı’nın erkeklere hitap ettiğini, erkeğin de Tanrı’nın emirlerini kadına uyguladığını savunan Fetna Ayt Sabbah; erkek ve kadının Tanrı ile kurduğu ilişkinin simetrik olmadığını, aksine İslami öğretiler çerçevesinde dikey olduğunu vurgular. Biyolojik zaman uzanımında kadının erkeği doğurmasına rağmen kutsallık uzanımında kadın erkekten sonra, erkeğin bedeninden yaratılmaktadır. Böylelikle kutsal zaman uzanımı, biyolojik olana üstün gelerek evreni antitetik verilere dayanıp yeni baştan kurar. Kadın ve erkek üreme anatomisi ile fizyolojisi arasındaki ilişkiyi, dolayısıyla doğurganlık işlevini tersine çeviren kutsal söylemle doğurgan olmayan insan yaratma gücüyle donatılarak kadın cinsini kendine tabi kılar (Sabbah 1995: 98-100).

Eşitlikçi bir anlayış temelinde yükseldiği savunulan İslamiyet’in kutsal kitabında yalnızca erkeklere seslenilmesi ve kadının erkeğe tabi olduğu bir hayat tarzının önerilmesi, parodist ayet kullanımı ile eleştiriye açılmaktadır. Bahsi geçen eşitsizliğin sebebinin

erkeğin sorumluluk alanı ile Arapçanın grameri olduğu (Kırbaşoğlu 1997: 268) savunulsa dahi dil gibi dinin de eril nitelikler taşıdığı apaçık ortadadır. *Kur'an-ı Kerim*'in sadece erkeğe hitap etmesi hususunu; erkeğin etkinliğine, kadının ise edilgenliğine indirgemek cinsiyetler arasındaki ayrımcı inşa şekillerinin kanıtıdır. Kültür ve aklı erkekle, doğa ve bedeni ise kadınla eşleştiren bir söylemde ebedî kültür ürünleri yaratan erkeğin karşısında konumlandırılan ve ölümlü bedenler doğuran kadın itibarsızlaştırılmaktadır (İlkkaracan 2003: 14). Dolayısıyla Tanrı ile insan arasındaki iletişimi sağlayan cinsiyetin erkek olması ve kadının Tanrı'ya erkek vasıtasıyla ulaşması meşrulaştırılmaktadır. Kanıtlanması mümkün olmayan bu varsayımlar, ataerkinin dogmalastırdığı ve tanrısal bir nitelik yüklediği insan yasalarıdır (Berktaş 2014: 27). Dogmalar temelinde inşa edilen ataerkil zihniyetin temsilcisi Şerif'in, erkeğin kadın üzerinde yönetici ve egemen olduğunu söylemesiyle eşitsizliği kutsallıkla meşrulaştıran söylemler ortaya konularak reddedilmektedir.

Şerif'in değindiği konular arasında bulunan *Kur'an-ı Kerim*'deki cennet tasarımı, eşitsizlik ve hiyerarşi yaratan bir ödüllendirme şekli olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Beslenme, uyuma, cinsel ilişki gibi ihtiyaçlar merkezinde dizayn edilen cennet, bilhassa erkekleri mutlu edecek özelliklerle düzenlenmiştir. Erkeklerle sunulan ve kadının dünyadaki kurgusunun fitne ve kötülüğünden arındırılan huri tabiri, fani kadının erkekle denk şartlarda cennete gireceğinin vaat edildiği ayetlerin aksine yeryüzü kadınlarının varlığını dışlamaktadır. Sadece erkek müminlerin doyuma ulaşmasını önceleyecek şekilde tasvir edilen cennet tasarımında, ataerkil toplumunun *erkek fantezileri* odağında erkeğin gözetildiği ve cinsel yönelimin heteroseksüellikle kısıtlandığı taraflı bir imaj söz konusudur (Berktaş 2014: 165-167). Şerif gibi Mu ve diğer kadınlar hakkında yanlı söylemler üreten bir karakterin *Kur'an-ı Kerim*'le benzer bir cennet tasarımı hayal etmesi ve sorgulama esnasında dile getirmesi, kutsallık atfedilen cinsiyetçi yapının sorgulanmasına imkân sağlamaktadır. Böylelikle muammanın çözümlüyle beraber cennete benzer bir düzenin vaat edildiği polisyenin geleneksel anlatı yapısını hem görünür kılan hem de yapıbozuma uğratan metin, dinin ataerkil söylemle birleştiği cinsiyetçi mevzularda anarşist tavrını sürdürmektedir.

Dinin cinsiyetçi söylemleri, kadın üzerindeki erkek korumasına dolayısıyla kontrolüne meşruiyet kazandırmaktadır. Tanrı'nın peygamberlerinin erkek olması ve onlarla konuşması, kadının erkeğin kaburga kemiğinden yaratılması ve Tanrı'nın yaratması ile erkeğin üretmesinin denk tutulması; kadının natamam bir varlık formunda sunulmasının nedenleridir. *Kusursuz* erkeğin karşısında eksik kabul edilen kadın, erkeğin himayesine muhtaç olmaya zorlanmaktadır:

“Ne var ki pratikte kadın, yaradılış itibariyle erkeğe göre ikinci derecede bir değere sahip görülmekte ve Kuran ve hadisler referans gösterilerek bu kanı doğrulanmaya çalışılmaktadır. Kuran-ı Kerim’de yer alan miras, şahitlik gibi konularda iki kadının bir erkeğe eşit sayılması, erkeklerin kadınlar üzerinde yönetici olarak gösterilmesi, kadınların

tesettüre dikkat etmesi gerektiği, erkeklerin dört evliliğe kadar evlilik hakkına sahip olması, kadınların erkeklerin yani eşlerinin sözünü dinlememesi halinde dövülebileceği gibi konular, yine kadınların akıl ve dininin eksik olduğuna, uğursuz olduğuna, danışılması fakat söylediklerinin tersinin yapılması gerektiğine, kocasının rızasını almadan cennete gidemeyeceğine, vs..... dair rivayetler İslam’da yer alan ataerkil fonlara örnek olarak gösterilebilir” (Gürhan 2010: 369).

Dini bir meşruiyet aracı olarak kullanan ve penis odaklı güç siyaseti yapan erkek, resmi nikâhla veya imam nikâhıyla mahremine aldığı kadını koruma maskesi altında ev içine kapatıp görünmez kılar. Şerif ve Testo gibi düşünen erkeklerin kendilerini bütün kadınlardan üstün görmesi; tek tanrılı dinlerin emir ve kurallarıyla uyumludur. Yapıbozumcu bir yaklaşım sergilenen üçlemede karakterlerden bazılarının tektip sunulması, parodik anlatımı güçlendirmektedir.

Üçlemede Mu, Alla Verkulova, Duende Limon, Auro Dupin, Caissa Sittah gibi suçlu, kurban ve dedektif olmasa da olayı çözen rollerinde eşzamanlı şekilde öne çıkarılan ve cinselliklerini özgürce yaşayan kadınlar; cinsel bakımdan denetlenebilir hale getirilen kadını *saygın* ve *düşük* gibi nitelendirmelerle sınıflandıran tavırların hepsine karşı çıkarlar. Dini öğretilere dayanarak kadın aleyhinde üretilen söylemleri sorgulayan/ sorgulatan kadın karakterler, özel alana mahkûm edilen kadın cinsinin kamusal alandaki görünürlüğüne katkıda bulunur.

Tesettür kültüründe kadınları görünmez kılan peçenin kullanıldığı yedi tül dansı ile ünlenen Mu, dişilik ve kötülüğün imlendiği Salome mitini aşıtırmaktadır. Anlatıya göre Vaftizci Yahya tarafından reddedilen kadın, dansıyla erkekleri kendine hayran bırakır ve karşılığında kendini reddeden erkeğin ölümünü talep eder. Ancak Mu, erkekler için değil kendi için soyunmakta, dans ederken orgazm olmakta ve erkekleri memnun etmeye ya da bedenini kullanarak öç almaya çalışmamaktadır. Toplumsal dayatmalara karşı gelen bir diğer kadın karakter adını “Allah” olarak değiştiren Alla Verkulova’dır. Pedofili hastası bir karakter tarafından cinsiyet rolleri ve cinsiyetlere atfedilen seks rolleri bakımından değişik davranan biri şeklinde tanıtılan kadın, hayatı boyunca bekâr kalır ve doğurduğu çocukların hiçbirini sahiplenmez. Hukuki yollarla çocukları babalarına verir, hayatları boyunca çocuklarla temas kurmaz, dolayısıyla kadına dayatılan anne rolünü reddeder. Duende Limon da tüm dayatmalara rağmen erkeğe ait kılınan eylem alanından hak talep eder. Eş zamanlı şekilde anne, katil ve matador olan kadının tanımlanma şekli, sınırlardaki akışkanlığı vurgulamaktadır. Yakışıklı gibi *erkeksi* özelliklerle betimlenen kadının bedeninde doğurganlığın sembolü olan büyümüş karnının öne çıkarılması ve geleneksel düzende erkekle eşleştirilen bir meslekle uğraşması, mutlak sınırların imkânsızlığına gönderme yapmaktadır. Bu tasvirde kadının, kendi cinsiyetine atfedilen özellikleri taşıdığıının altının bilhassa çizilmesi, özerkleştirilmiş kıstas ve tanımlara bir karşı çıkıştır: “*Erkeklerle ait bir sahaya girdim diye bazıları benim de erkekleşeceğimi sandı.*”

Sanmıyorum, tersine, farkımın daha fazla farkına varıp daha fazla bilinçle kimliğime sarıldım” (Şenyener 2014: 32).

George Sand kod adlı Dedektif Auro Dupin karakteriyle Edgar Allan Poe’nun kurguladığı ilk dedektif Auguste Dupin’e gönderme yapılarak erkekle özdeşleştirilen bir başka alanda yine kadın öne çıkarılır. Kod adı erkek ismi olan bu karakter seviştikten sonra barut kokusuna bayılır, polislerin vücut hatlarını gizleyen üniforma onun bütün kıvrımlarını gözler önüne serer ve üniformanın altına ince topuklu ayakkabılar giyer. İnce topuk sesini duyan teslim olması gerektiğini bilmektedir. Suç dünyasında ünlü bir dedektif olan ve eril kabul edilen polis dilini acııcı bir şekilde konuşan Dupin, sert dedektif Mike Hammer’la kıyaslanır: *“Peşine düşerse işin bitmiş demektir, artık kendini hiçbir yerde emin hissedemezsin, Mike Hammer dedektif olarak Dedektif Sand’in başarı listesini görseydi, Mickey Spillane’nin süper dedektif yaratma kabiliyeti konusunda bir iki çift laf kesin eder ve onu gerektiği yere çakardı”* (Şenyener 2014: 82). Kaba kuvvetiyle ünlü bir dedektiften üstün görülen Dupin, şöhretini pembe ve şifon geceliğiyle silahı olmadan yer aldığı bir operasyona borçludur. Pembe renk, şifon kumaş ve silahsızlık belirtkeleriyle kadın kurgusal boyutta bütünüyle anarşist bir karaktere dönüşmekte ve geleneksel polisiyede dedektife yüklenen nitelikler yapıbozuma uğratılmaktadır.

Din yoluyla kadına dayatılan eril baskı, doğurganlık konusunda penisin vajinaya üstün kılındığı söylemle sürdürülür. *Bakara* suresinin 223. ayetindeki *“Kadınlar sizin ekinliğinizdir. Ekinliğinize dilediğiniz biçimde varın”* (Kur’an-ı Kerim Meâli 2008: 39) cümleleri, yaratma sürecine benzer addedilen doğumda kadını ekilecek bir tarlaya indirger. Böylelikle cinsellik kadının vazifesi, erkeğin ise hakkı kabul edilir; erkeğin menisi tohumla eş tutulur ve doğum sürecinde erkek aktif özne, kadınsa pasif nesne şeklinde kurgulanır. Tanrı’nın yaratması, erkeğin üretmesiyle özdeşleştirilir. Hristiyanlıkta baba, oğul ve kutsal ruhu simgeleyen teslis inancında Meryem’i dölleyici sözle hamile bırakanın Tanrı olması (Berktaş, 2014: 52-54), Tanrı’nın cinsiyeti üzerine düşündürür. Kuramsal açıdan Tanrı’nın cinsiyetine dair bir beyan olmasa dahi pratiğe bakıldığında Tanrı ve erkek benzer işlevlerle nitelenmektedir. *Karakter Taciri*’nde Tanrı’nın cinsiyeti meselesindeki yanlı tavrı vurgulamak isteyen ve Garip’in vaftiz törenindeki konuşmacılardan biri olan Rahibe Safiye ise konuşmasında Kingsley’in aksine dişil vurgularla dini bir söylem üretir. Kromozoma, hormona ve cinsel organa sahip olmayan Allah’ın eril sıfatlarla anılması meselesini sorgular. Özellikle egemen dillerin, Allah’ı “cinsiyet değişikliği” ameliyatına yatırdığını ve ona bir cinsiyet yakıştırdığını ifade eder. Ancak söz konusu durumdan hoşlanmayan Başrahip Kingsley kendisine *“lafı uzattığını işaret edince konuşmasını utanç içinde”* (Şenyener 2015: 154) bitirir.

Din aracılığıyla üretilen ve desteklenen hurafeler Tanrı’nın cinsiyeti meselesiyle sınırlı değildir. Dölleyen tohumu üreten, kadının tarlasına eken ve kutsanan cinsel organı iktidarla ilişkilendiren seremonilerden biri olan erkek sünnetinin aksine İslam dininde olmamasına rağmen yerel gelenekler ile birleşen dini uygulamalar sonucunda bir

zorunluluk gibi kadınlara dayatılan kadın sünneti; kadının cinsel hazzını engellemekte ve kadın bedeninin denetlenmesini işkence derecesine vordırmaktadır. Dinde yeri olmamasına rağmen İslam şeyh ve âlimlerinin kadın sünnetiyle alakalı fetvalar vermesi, teori ve pratik arasındaki bağdaşmazlığın göstergesidir (Berktaş 2014: 167). Diğer bir ifadeyle din ve kültür işbirliği, kadın üzerindeki dayatmaları onun cinsel ilişkide zevk almasını dahi engelleyecek ilkel yaptırımlarla sürdürür.

Kadın cinselliğinin önemsizliğini vurgulayan bir müdahale olan, kadın hazzını denetim altına alarak tehlikeli kabul edilen dişiliği baskılayan ve ekseriyetle Akdeniz-Ortadoğu coğrafi/ kültürel bölgesinde uygulanan kadın sünneti; Mu'nun ilgilendiği sorunlar arasındadır. Erkeğin şehveti çapkınlık addedilirken kadınınkini sapkınlık/nemfomanyaklık şeklinde kodlayan sistemde (Sezer 2015: 87) zorla sünnet edilen kadınlar için yürütülen vajinoplasti kampanyasında yer alan Mu, estetik cerrah V.V.V Leroy tarafından desteklenmektedir. Metindeki diğer erkeklere kıyasla kadınlar konusunda daha özgür bir düşünüş tarzını benimseyen doktor; vajinoplasti, kızlık zarı tamiri, küçültme, sıkılaştırma, vajinal canlandırma gibi operasyonlarla ilgilenmektedir. Klitorisin penise benzediğini ve orgazmın klitoriste gerçekleştiğini savunan doktor, kadın sünneti meselesini hadım edilme korkusu içinde değerlendirir. Böylelikle cinsel ilişkide üstünlüğü erkeğe ait kılan söylem reddedilerek hiçbir cinsiyetin bir diğerine fizyolojik bakımdan üstün şekilde yaratılmadığı ve var olan ayrımların kültür kaynaklı olduğu vurgulanır.

Cinsel birleşmeyi cinsellikle eş tutan, üremeye yoğunlaşmayan edimlerin patolojik olduğunu iddia eden ataerki ideoloji; klitorisi yok sayar ve erkeği cinsel doyuma ulaştıran vajinayı öne çıkarır (Drenth 2007: 96-99). Kadın sünnetiyle klitoristen, dolayısıyla orgazmdan mahrum bırakılan kadının vajina girişi daraltılarak erkeğin cinsel ilişkideki tatmin seviyesi artırılır ve kadının cinsel obje pozisyonu belirginleştirilir. Kadın sünnetine meşruiyet kazandıran kuramcılar arasındaki Sigmund Freud, kadının klitoris odaklı cinselliğini bastırması ve orgazmın kaynağını vajinaya çevirmesi gerektiğini ifade eder. Kadının klitoristen zevk alması, onun kadınlığını ve erkek cinsiyetinin üstünlüğünü kabullenmediği anlamına gelmektedir. Freud'a göre erkeklik kompleksi içindeki kadın, klitoristen tatmin olmaktan vazgeçtiğinde vajinanın verdiği haz kendiliğinden gelişecektir çünkü penis erkek ve kadını orgazma ulaştırmak için yeterlidir (Freud 1932: 1-10). Hem Freud'un kuramı hem de kadın sünneti cinsel ilişkide kadını vajinaya mecbur bırakır. Klitoris kadar duyarlı olmayan vajinanın kadının orgazm olmasını zorlaştırması meselesi, kadının hazza ulaşmasının önündeki engelin ruhsal sorunlar olduğu iddia edilerek örtbas edilir ve zamanla bir hakarete dönüşen frijitlik/ soğukluk terimiyle kadının ataerki ideolojideki ikincil ve yetersiz konumu cinsel bakımdan da vurgulanır.

Kadın sünnetinin kadın bedeninde yarattığı dezavantajları ortadan kaldırmak için yapılan ameliyatı gerekli bulmayan Doktor Leroy'a göre insanın zihinsel durumu fizyolojiyi yönetmektedir. Zihinsel olarak engelleri aşan özne, fizyolojik anlamda yetersiz kabul edilemez. Dolayısıyla kadının orgazma ulaşmasını engelleyen temel nokta, toplumsal

baskıdır. Bu baskıları aşan Mu, Verkulova, Sittah, Limon gibi karakterler, kadın sınıflandıran tüm varsayımları reddetmektedir. Aksine cinsiyet ve cinsel yönelim farkı olmaksızın her insan, hiçbir sınıflandırmaya mahkûm edilemeyecek kadar biricik, özel ve tahmin edilemezdir.

Ayetlerle konuştuğu bölümde Şerif, regli *kirlilik* kabul etmekte ve bu haldeki kadının utanç duyması gerektiğini ima etmektedir. Kadın ve erkek bedeni arasındaki farklardan biri olan ve doğurganlığı simgeleyen reglin *kirlilikle* eşdeğer tutulması, erkek iktidarı ile din işbirliğinin kanıtıdır. *Dansöz’ün Ölümü*’nde regl veya diğer adlarıyla adet, ayhali, kanama; fizyolojik özelliklerle değil dinin yönlendiriciliğinde kültürel atfetmelerle şekillenmektedir. Din ve kültür işbirliğinde erkeğe ilişkin vasıflar yüceltilirken kadınsal haller aşağılanmaktadır:

“Musevi dini, kadın (adet) kanına erkek (sünnet) kanından farklı yaklaşır. Adet kanından nefret edilir; sünnet kanı yüceltilir. Sünnet kanı parfümlü suya katılır ve bütün misafirler onunla ellerini yıkayarak, Tanrı ile İbrahim’in arasındaki anlaşmayı onaylamış olurlar. Sırası gelmişken, İbni Sina’nın başyapıtı El-Kanun fi el-Tıbb’da bu Arap bilginin erkek ve kadın idrarına farklı değerler yüklediği garip bir bölüm vardır. Bir erkeğin fişkiran idrarı altın renginde ve çok daha parlaktır. Bunun sebebi, kadın idrarının vajina sıvılarıyla karışık olmasıdır, ayrıca kadının idrar yolunun daha geniş olması da bir sebeptir ama İbni Sina bu farklılıkların temel kalite farkını da yansıttığına ve buna kadınların aşırı meraklı oluşunun yol açtığına inanıyordu” (Drenth 2007: 305).

Anatomi itibarıyla doğurmayan ve beslemeyen cinsiyetin, doğuran ve besleyen cinsiyete karşı başlattığı egemenlik mücadelesindeki esas hedef yaratıcılıktır (Akal 2003: 214). Bu sebeple kadın yaratıcılığının ve sağlıklı bir bünyenin fizyolojideki belirtkesi olan regl ile reglin sonu manasına gelen menopoza din ve kültür işbirliğinde olumsuz anlamlar yüklenmektedir. Erginliğe geçişte kanama gibi sarı bir göstergeden yoksun olan erkeğin buluşa erişiminin kutlandığı törende bedeninin kanatılması, kadın kanının değersiz addedilip erkek kanının ulvî niteliklerle donatılması; söz konusu olumsuz inşanın kanıtlarıdır. Dolayısıyla reglin, kadın cinsiyetinin bağımlı ve ikincil konumunu sürdüren söylemlerin temel dayanakları arasında olduğunu iddia etmek mümkündür (Dikmen Özarslan 2004: 92).

Kültürel ve toplumsal bakımdan regli inceleyen Aylin Dikmen Özarslan’a göre kadın bedeninin denetlenmesinin en etkili kurumsal aracı dindir. Din, kadının periyodik kanamasına ilişkin tabuların yerleşik hale gelmesinde etkin rol oynamaktadır. Böylelikle tek tanrılı dinler olan Musevilik, Hristiyanlık ve İslamiyet’te regl gibi durumlarla kadının ikincil konumu kurumsallaşır (2004: 106). Örneğin Musevilik’te ilk günahın sorumlusu olarak suçlanan Havva imgesi dünyaya kötülüğü ve ölümü getirmesi sebebiyle doğum ve kanamayla cezalandırılmaktadır. Cezayla eşdeğer tutulan kanama dönemlerinde kadın; erkekle vakit geçiremez, yemek yiyemez ve cinsel ilişkiye giremez (Tseëlon 2002: 17-18). Regl dönemindeki kadının dokunuşunun *kirli* sayılmaması gibi öğretilerle Musevilik’ten

ayrılan Hristiyanlık'ta regle ilişkin herhangi bir yasaklamasa olmasa dahi kadın bedeni ile cinselliğinin utanç verici olduğu algısı pekiştirilir (Dikmen Özarslan 2004: 109-111). İslamiyet de regl olan kadını *kirli* sayarak kadının namaz kılmasını, oruç tutmasını, camiye girmesini, cinsel ilişkide bulunmasını yasaklar. Müslüman erkeğin dört kadınla evlenme hakkına sahip olması da regle ilişkilendirilmektedir. Kanama halinde cinsel ilişkinin yasaklanması, çok eşliliği meşrulaştıran sebepler arasındadır (Aydın, 1988: 358). Regli *kirlilik* addeden ve çok sayıda kadını olmasıyla gururlanan Şerif'in kızların aybaşı hallerinde deliye döndüğünü iddia etmesi (Şenyener 2006: 117), İslam dininde bir erkeğe karşılık iki kadının şahitliğinin geçerliliğine de bağlanabilir. Çünkü birçok ilahiyatçıya göre adet, hamilelik, doğum, lohusalık dönemlerinde ruh sağlığı sarsılan kadın erkekle denk statüde değildir (Dikmen 1981: 230). Polisiye romanda kadını analitik zekâ ve itimattan yoksun kılan söylemi sürdüren Şerif ve Testo gibi cinsiyetçi karakterlerin kendilerini bütün kadınlardan üstün görmesi; tek tanrılı dinlerin erkeği yücelten öğretileriyle uyumludur.

Arka planda dini temalara değinen polisiyenin geleneksel yapısında, kadının aşağılandığı cennetten kovulma anlatısına da anırtımlar yapılmaktadır. Geleneksel yapıyı sürdüren metinlerde, olayın daha az yozlaşmış kırsal mekânda geçmesindeki kasıt, cennet bahçesine yapılan göndermedir. Böylelikle işlenen suç ile Havva'ya yüklenen günah arasında bağlantı kurulur. Dedektif ise istikrarsızlaştırılan mekânda düzeni tekrar sağlamakla vazifeli tanrısal bir güçtür (Ergun 2015: 21). Üçlemede Mu, Verkulova, Sittah, Limon gibi *sahici* varoluşlarını gerçekleştirmeye çalışan kadınlar vasıtasıyla cennetten kovulma anlatısı ile ilelebet kadını suçlayan düşünüş tarzı yapıbozuma uğratarak klasik yapı ihlal edilir. Âdem ile İsa'yı insanlığın kurtuluşu uğruna kurban eden, kadını şeytanla özdeşleştirip insanlığın talihsizliğinden mesul tutan dini öğretilerle uyumlu geleneksel polisiyede bütün iyi nitelikleri bünyesinde toplayan dedektif suçluyu yakalar, cezalandırır ve toplumu dışıl kötülükten arındırır. Şeytana karşı verilen mücadeleye dönüştürülen soruşturmada erkeğin zekâsı ile gücü kutsanırken ilk günahattan sorumlu tutulan kadın aşağılanır. Tanrı'nın ilksel kargaşadan istikrarlı bir kâinat meydana getirmesine benzer biçimde dedektif, insanlığı kutsiyetin aydınlığına çıkarmakla vazifelidir.

Tanrı'nın ve cinsiyetlerin konumunun tartışıldığı ve dogmaların reddedildiği üçlemede, istikrara ulaşma ilkesi adı altında kaostan kaos üreten düzen eleştiriye açıılır. Özellikle dedektif figürü için belirlenen kuralların yapıbozuma tabi tutulduğu eserlerde, Dedektif Simontaut bilgiç tavırlarına rağmen hiçbir suçu çözememekte, toplumun güvensizliğini yok etmek ve toplumsal düzeni tekrar sağlamak için suçluları yakalayamamaktadır. Katilin kim olduğuna ya da cinayetin nasıl işlendiğine odaklanmayan çözümlere itiraf mektupları ya da dedektif dışındaki karakterler aracılığıyla ulaşılmaktadır. Örneğin; *Karakter Taciri*'nde çok sonuçlu olsa dahi muammayı çözüme kavuşturan “*Deyus*”tur. “*Deux ex machina*”in anlatıcı tarafından kasti olarak bozulan biçimi, Türkçede “*karısının veya kendisine çok yakın bir kadının iffetsizliğine göz yuman kimse*” (Türkçe Sözlük 2011: 651) manasına gelen *sövgü* sözünü (*deyyus*) anırtmaktadır. Hem

kadının sahibi ve namusunun koruyucusu pozisyonundaki erkek algısını zedeleyen hem de Antik Yunan tiyatrolarında olaylar sarpa sarınca adaleti sağlayıp bütün durumları çözüme kavuşturan ve sahneye gökten bir makineyle inen/ indirilen bir karakterin dedektifle mücadeleye girişmesi ve onu yenilgiye uğratması manidardır: “*Bilemedin... bilemedin! Kaybettin dedektif. Karakter kümesinde eşinen tavuktan farkın kalmadı. Korkma. Hayale savunma dayanmaz. Böyle sonu başı dağılıp giden, sise karışıp bulutlaşma tehlikesine giren bir hikâyeyi ancak benim gibi bir deytus kurtarır aslanım*” (Şenyener 2015: 196). Böylelikle polisiye *etkileyici* ve tek boyutlu sonlardan uzaklaştırılarak çoklu ve tesadüfi olasılıklar ortaya konulur. Tanrı'nın polisiyedeki temsilcisi olan dedektifin dokunulmazlığı elinden alınarak dedektif okurun karşısına suçlu ve kurban rollerinde çıkarılır. Kendi kaosunu yaratan metinlerde bilhassa dinden beslenen klişeleşmiş yargı ve anlamlar ortadan kaldırılarak ölen ile öldüren tamamen iç içe geçmekte, dedektif yetersiz kılınmakta ve okura dedektifin analitik zekâsıyla çözüme ulaşamadığı farklı bir polisiye türü sunulmaktadır. Farklı yapının temsilcileri olan Mu, Verkulova, Sittah, Limon gibi kadınlar; dinden beslenen ve aleyhlerinde söylemler üreten iktidara karşı gelerek marjinalleştirilen kimliklerin konumlarını sorgulattır.

Dedektifin önderliğinde çözülen klasik polisiyeden ayrılan ve tüm edebi faaliyeti eşzamanlı bir okuma ile yeniden yazma haline getiren üç esere temas eden okurun; metin, anlatıcı ve yazarla karmaşık bir ilişki içine girmesi kaçınılmazdır. Klasik yapıda adeta Watson misali dedektifin yöntemlerine hayranlık duyarak hikâyeyi takip eden okur profili (Turhan 2014: 20) daha fazla geçerli değildir. Birçok işaretle karşı karşıya kalan okurdan sadece mutlak bir çözüme kavuşmayan muammaların aydınlatılması için efor sarf etmesi beklenmez; okurun aynı zamanda metnin içerdiği felsefi, dini ve politik mesajlar üzerine düşünmesi gerekmektedir. Kasıtlı olarak muğlaklaştırılan açık metinlerde anlam yaratma ve anlam verme süreçlerine doğrudan katılmaya davet edilen okuyucu, postmodern bir dedektif gibi belirsiz gerçeklik algılarıyla mücadele etmeli ve tüm önyargılı iyi ve kötü kavramlarının üstesinden gelmelidir. Birçok olası okumaya izin veren *Kalbim Çırılçıplak* serisi, klasik polisiyenin evrende hiçbir tehdit edici, çözülemez gizem olmadığını vurgulayan güven verici ideolojisini ve radikal rasyonaliteye dayanan düşünme yöntemini çürütür. İrrasyonel düzensizlikle karşı karşıya kalan okura sınırları göstererek aklın gücünün yanılmazlığını sorgulayan ve cinayetin çözümünden çok adalet kavramı ile toplumsal düzen üzerine düşünmeyi tetikleyen üç roman, klasik yapının okur ile kurduğu yönlendiren ve kısıtlayan ilişkiyi de yapıbozuma uğratarak bir anti-polisiye romana dönüşür.

Sonuç

Ataerki ile din birbirini etkileyip dönüştürdüğünden söz konusu iki olguyu mutlak sınırlarla birbirinden ayırmak mümkün değildir. Erkeğin iktidarda bulunduğu bir düzene gelen ve eril gücü kutsamayı sürdüren tek tanrılı dinler benzer cinsiyetçi eğilimlere sahiptir. Bu eğilimlerden beslenen klasik polisiyede iyi ile kötü arasındaki çatışmanın tamamen ahlaki nitelikte olması, dedektif-suçlu-kurban üçgeninin biyolojik cinsiyetten bağımsız olarak toplumsal cinsiyet ekseninde şekillenmesi, ölüm endişesinin bastırılması, cennet-cehennem tasvirlerine benzer biçimde suçun öncesi ve sonrasında toplumsal düzende dramatik farklılıkların görülmesi, dedektifin tanrısal niteliklerle kurgulanması, adaletin sağlanması, düzene inanılması, ahlaki ve sosyal istikrarın doğrulanması gibi unsurlar; edebi türdeki dini altyapının göstergeleri arasındadır. Ahlaki ve psikolojik anlayışın aracı haline gelen ve dini öğretilere yaslanan polisiye edebiyatın mutlak eril kodlamalarını dönüştürmeyi hedefleyen Şenyener, *Kalbim Çırlıçplak* serisinde ötelenen gruplara söz hakkı vermek adına din konusuna sıklıkla değinmekte ve dinin hegemonik yapısını görünür kılmaktadır. Sorgulanması tabu haline getirilen dini basmakalıpları eleştiren yazar, dinin sınıflara ayıran ve dışarda bırakan yönünü vurgulamaktadır. Böylelikle cinsiyet ve cinsel yönelimlerin toplumsal inşasına destek veren dinin tarafgirliği ortaya konulmakta ve *sahici* varoluş hususunda kısıtlar olmadan farkındalık geliştirilmesi teşvik edilmektedir. Zira farkındalıkla tetiklenecek bir mücadele, toplumsal yapıdaki olumlu dönüşümü gerçekleştirme potansiyelini barındırmaktadır.

Klasik yapıda teolojik değerlerle bağdaştırılarak dedektif, suçlu, kurban rollerine yüklenen cinsiyetçi anlamların yapıbozuma uğratıldığı üçlemde sorgulanamaz kabul edilen dini inşalar/ kabuller eleştirel perspektiflerle okura sunulmaktadır. Dolayısıyla okur daha serbest olduğu ve mutlak bir çözümle kısıtlanmadığı metinlerle baş başa bırakılmaktadır. *Tevrat, İncil, Kur'an-ı Kerim* ya da arketipsel polisiye anlatılar gibi metinler arası referanslar; okura hegemonyanın paradoksal inşalarıyla beraber metinlerin derin anlamlarını ortaya çıkarmak için ipuçları sağlar. Böylelikle ataerki ile din işbirliğinde şekillenen klasik polisiyenin anlam inşa etme fonksiyonu ima edilerek eril otoriteye yaslanan toplumsal örgütlenme düzeni tartışılmakta, cinsiyet ve cinsel yönelim odağında kimliklerin inşasını hedefleyen din kurumunun yanlılığı görünür kılınarak bilhassa tek tanrılı dinlerin kutsal metinleri ve doktrinleri sorgulanmaktadır.

Kaynakça

- Akal, Cemal Bali (2003). *İktidarın Üç Yüzü*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Aydın, Abdullah (1988). *İslam’a Göre Kadın ve Cinsel Meseleler*. İstanbul: Merve Yayınları.
- Badinter, Elisabeth (1992). *Biri Ötekidir: Kadınla Erkek Arasındaki Yeni İlişki ya da Androjin Devrim*, (Çev. Şirin Tekeli). İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Berktaş, Fatmagül (2014). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın: Hıristiyanlıkta ve İslamiyette Kadının Statüsü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bora, Aksu (2008). “Ortadoğu’da Kadın Hareketleri: Farklı Yollar, Farklı Stratejiler”. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 39, 55-69.
- Bray, Suzanne (2013). “First Steps Towards a Theology of English Detective Fiction”, (Ed. Suzanne Bray, Gérald Préher). In *Fatal Fascinations: Cultural Manifestations of Crime and Violence*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Chesterton, Gilbert Keith (1974). *The Father Brown Stories*. Great Britain: Lowe and Brydone Ltd.
- Çubukçu, Feryal (2015). “Detective Stories from Sherlock Holmes to Whitechapel”. *Journal of History Culture and Art Research*, 4 (2), 1-11.
- Dikmen Özarlan, Aylin (2004). *Kırmızı Kar: Toplumsal ve Kültürel Açından Ayhali*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Dikmen, Mehmet (1981). *İslam’da Kadın Hakları*. İstanbul: Yeni Asya Yayınları.
- Diyanet İşleri (2008). *Kur’an-ı Kerim Meâli*, (Haz. H. Altuntaş ve M. Şahin). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Drenth, Jelto (2007). *Dünyanın Kökeni Vajina*, (Çev. Mefkure Bayatlı). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Ergun, Zeynep (2015). *Kardeşimin Bekçisi: Başlangıcından İkinci Dünya Savaşı’na İngiliz Dedektif Yazını*. İstanbul: Labirent Yayınları.
- Evans, Mary (2009). *The Imagination of Evil: Detective Fiction and the Modern World*. London: Continuum International Publishing.
- Farrell, Jelto (1995). *Leonardo Sciascia*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Freud, Sigmund (1932). “Female Sexuality”, (Çev. Joan Riviere). *Int. J. Psycho-Anal.*, 13, 1-11.
- Gürhan, Nazife (2010). “Toplumsal Cinsiyet ve ‘İslami Feminist’ Söylem”. *Uluslararası Sempozyum Samsun*, 26-28 Kasım 2010, (ss. 365-383).
- İlkkaracan, Pınar (2003). *Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kırbaçoğlu, Mehmet Hayri (1997). “Kadın Konusunda Kur’an’a Yöneltilen Başlıca Eleştiriler”. *Journal of Islamic Research*, 10 (4), 259-270.
- Kracauer, Siegfried (2019). *Polisiye Roman: Felsefi Bir İnceleme*, (Çev. Dilman Muradoğlu). İstanbul: Metis Yayınları.
- Mardin, Şerif (2016). *Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Millett, Kate (2011). *Cinsel Politika*, (Çev. Seçkin Selvi). İstanbul: Payel Yayınları.

- Özgürbüz, Merve Esra (2020). *Polisiye Edebiyatın Geleneksel Yapısını Bozan Kadın Yazarların Romanları Üzerine Postyapısalcı Yaklaşım (1985-2015)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Paul, Robert S. (1991). *Whatever Happened to Sherlock Holmes: Detective Fiction, Popular Theology, and Society*. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press.
- Poeti, Alida (1998). “Subversion and Reconstruction of the Detective Novel: A Reading of Leonardo Sciascia’s *Todo Modo*”. *Italian Studies in Southern Africa/Studi d’Italianistica nell’Africa Australe*, 11 (2), 46-67.
- Sabbah, Fetna Ayt (1995). *İslam’ın Bilinçaltında Kadın*, (Çev. Ayşegül Sönmezay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Şahin, Seval (2013). “Örtük Bir Hilkat Garibesi: Tilki Leman”, (Ed. S. Şahin, B. Öztürk ve D. Ardalı Büyükarman). *Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat* (ss. 92-98). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Şenyener, Şebnem (2006). *Dansözün Ölümü*. İstanbul: Can Yayınları.
- Şenyener, Şebnem (2014). *Ölümün Şarkısı Özgürdür*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Şenyener, Şebnem (2015). *Karakter Taciri*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Sezer, Melek Özlem (2015). *Masallar ve Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Sharkey, Jo Ann (2011). *Theology in Suspense: How Detective Fiction of P. D. James Provokes Theological Thought*. The University of St. Andrews St. Mary’s College a Dissertation Submitted to The Faculty of Divinity Institute for Theology, Imagination, and The Arts.
- Tseçlon, Efrat (2002). *Kadınlık Maskesi*, (Çev. Reşide Kekeç). Ankara: Ekin Yayınları.
- Turhan, Fulya (2014). *Sherlock Holmes & Peder Brown Rasyonalite ve İnançın Çatışması*. İstanbul: Labirent Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yeni Yaşam (2001). *Kutsal Kitap-Eski ve Yeni Antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil)*. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.